

Tsiviilajade lahendamise kiirus *versus* õigus õiglasele menetlusele – menetluskokumentide kätteandmise näitel

Jaanus Ots

1. Menetluskokumentide kätteandmise eesmärk: tagada isiku õigus olla oma kohtuasja arutamise juures ja edasi kaevata tema kohta tehtud kohtuotsuse peale.

2. Menetluskokumentide kätteandmise korra regulatsioon kehtivas tsiviilkohtumenetluse seadustikus - kas piisav, tagamaks kätteandmise eesmärgi täitmist?

3. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi seisukoht: erinevate menetluskokumentide kätteandmisel tuleb kasutada kohtukutse kätteandmist reguleerivaid sätteid (nt 3-2-3-5-02, 3-2-1-37-03, 3-2-1-75-04).

4. TsMS fiktsioonid dokumentide kätteantuks lugemiseks (eelkõige TsMS § 27 ja § 28 lg 8) - kas need tagavad kiire ja õiglase menetluse? Riigikohtu lahendid 3-2-1-97-04, 3-2-3-5-02, 3-2-2-1-04.

5. TsMS eelnõu laiendab kättetoimetatavate dokumentide hulka, tulenevalt esmajoonel kahest asjaolust - uute menetlusliikide sätestamine ning eesmärgil võimaldada isikul kasutada oma põhiseaduslikku õigust olla ära kuulatud. Viimatinimetatud eesmärgil sätestatakse TsMS eelnõus ka mitmed uued dokumendi kättetoimetamise viisid, nt dokumendi elektrooniline kättetoimetamine.

6. TsMS eelnõu lahendused fiktsioonide küsimuses: 1) § 320 (3) Dokumendi kätteandmisel Eesti Vabariigi eraõigusliku juriidilise isiku või füüsilisest isikust ettevõtja avalikku registrisse kantud aadressil, eeldatakse, et dokument on saajale kätte toimetatud. Seda ei kohaldata, kui saaja on kohtule teatanud muu aadressi või kui muu aadress on kohtule muul viisil teatavaks saanud.

2) § 314 (1) Menetlusosalisele võib kohtu määruse alusel toimetada menetluskumendi kätte avaliku teatavastegemise (edaspidi *avalik kättetoimetamine*), kui:

1) menetlusosalise elu- või asukoht ei ole kantud registrisse ega ole kohtule muul viisil teada või kui isik ei ela või ei asu registrisse kantud aadressil ja kui dokumenti ei saa kätte toimetada isiku esindajale ega dokumendi kättesaamiseks volitatud isikule või muul käesolevas osas sätestatud viisil; /.../

7. Kokkuvõte

7.1 Menetluskokumentide kätteandmise korra regulatsioon on "seaduse ja Riigikohtu koostöös" üldiselt piisav, tagamaks kätteandmise eesmärkide täitmist. Erand on kohtulahendi kätteandmine, mille korral ei pruugi otsuse avalikult teatavastegemine kohtukantselei kaudu alati täielikult tagada isiku õigust otsuse peale edasi kaevata.

7.2 TsMS fiktsioonid

7.2.1 Dokumendi avaldamine väljaandes Ametlikud Teadaanded tagab põhimõtteliselt kiire menetluse. Riigikohtu lahenditest tulenevalt tohib dokumendi AT-s avaldada ainult siis, kui kätteandmine muul viisil ei ole õnnestunud.

7.2.2 TsMS 28 lg 8 regulatsioon ei ole õnnestunud, sest võimaldab kohtutel ka neil juhtudel, mil kohtumenetluses selgub, et juriidiline isik ei asu registrisse kantud aadressil, toimetada dokumente jätkuvalt registrisse kantud aadressil. Seadus ei näe ette kohustust üritada sellistel juhtudel teada saada isiku tegelik asukoht.

7.3 TsMS eelnõu üritab lahendada probleeme menetluskäteandmise korra osas, seaduslike fiktsioonide osas ja kohtuotsuse kättetoimetamise osas. Teatud juhtudel võib sellega kaasneda menetluse pikenemine, kuid menetlus peaks muutuma poolte jaoks õiglasemaks. Täiendavat analüüsi vajab eelnõu § 320 lg 3, mis puudutab juriidilisele isikule menetluskäteandmist.